

Józef K r u k o w s k i, *Prawo administracyjne w Kościele*, Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego 2011, ss. 648.

Autor dzieła – ks. prof. dr hab. Józef Krukowski – jest pracownikiem naukowym w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II oraz w Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Publikacja zaś jest owocem badań dotyczących kościelnego prawa administracyjnego, które podjął w okresie debaty nad przebudową prawa kanonicznego po Soborze Watykańskim II. Autor po raz pierwszy opublikował wyniki swoich badań dotyczących tej problematyki w formie książki w 1985 r.

Na początku publikacji zostały zamieszczone wyrazy uznania dla autora książki, wyrażone przez nuncjusza apostolskiego w Polsce abp. Celestino Migliore, który zwrócił uwagę na rosnące znaczenie prawa administracyjnego w społeczności kościelnej. Nuncjusz stwierdził, że prawo administracyjne jest nauką prawną, ale pozostaje dalece autonomiczne. Zauważył, że tam, gdzie są podejmowane decyzje administracyjne, są możliwe spory, a w związku z tym muszą istnieć środki, które będą miały na celu eliminowanie naruszeń sprawiedliwości w administracji kościelnej.

Publikacja składa się z pięciu części. Część pierwsza została zatytułowana „Podstawy prawa administracyjnego w Kościele”; składa się z dwóch rozdziałów: 1) „Pojęcie administracji i prawa administracyjnego”, 2) „Teologiczne modele ustroju Kościoła podstawą instytucji prawa administracyjnego”. Autor ukazał pojęcie administracji i prawa administracyjnego jako jednego z działów współczesnych systemów prawa oraz jako dyscypliny naukowej, a także wskazał, że punktem wyjścia w konstruowaniu instytucji prawa administracyjnego w Kościele są przesłanki teologiczne, które różnią się od podstawowych zasad ustroju administracji, obowiązujących w społecznościach państwowych.

Część druga została zatytułowana „Organizacja administracji w Kościele”; składa się ona z sześciu rozdziałów: 1) „Pojęcie i rodzaje władzy w Kościele”, 2) „Pojęcie i rodzaje organów władzy w Kościele”, 3) „Zasady relacji między organami władzy w Kościele”, 4) „Organy władzy administracyjnej w Kościele powszechnym”, 5) „Organy kościelnej władzy administracyjnej w Kościołach partykularnych”, 6) „Ponad-diecezjalne organy władzy administracyjnej w Kościołach partykularnych”. Autor

omówił zagadnienie organów władzy administracyjnej w Kościele powszechnym i Kościołach partykularnych. W tej części zwrócił uwagę na podstawowe zasady organizacji administracji w społecznościach państwowych, a następnie analizował ich zastosowanie w strukturze administracji kościelnej.

Część trzecia dzieła – „Akty administracyjne” – składa się z czterech rozdziałów: 1) „Pojęcie i klasyfikacja aktów administracyjnych”, 2) „Szczególne akty administracyjne”, 3) „Zasady funkcjonowania administracji kościelnej”, 4) „Wady kościelnych aktów administracyjnych”. Do zagadnień, które zostały szczegółowo omówione w tej części, należy problematyka dotycząca aktu administracyjnego, który jest typowym przejawem sprawowania władzy administracyjnej w Kościele. Autor dokonał klasyfikacji aktów administracyjnych i szczegółowo je scharakteryzował. W tej części ukazane zostały zasady funkcjonowania administracji kościelnej: praworządności, dyskrecjonalności, dobra wspólnego, zarówno w społecznościach państwowych, jak i w działalności administracyjnej w Kościele. Autor omówił wady kościelnych aktów administracyjnych pod względem formalnym oraz pod względem materialnym.

Część czwarta została zatytułowana „Procedura administracyjna w Kościele”. Składa się na nią sześć rozdziałów: 1) „Procedura administracyjna ogólna”, 2) „Procedura administracyjna przenoszenia i usuwania proboszczów”, 3) „Procedury administracyjne w sprawach małżeńskich”, 4) „Wymierzanie kar w trybie administracyjnym”, 5) „Procedury przenoszenia duchownych do stanu świeckiego”, 6) „Procedury w sprawach dotyczących wyłączenia członków z instytutów życia konsekrowanego, instytutów świeckich i stowarzyszeń życia apostołskiego”. Autor wyróżnił w tej części procedurę administracyjną ogólną oraz procedury administracyjne szczegółowe.

Część piąta, „Sprawiedliwość administracyjna w Kościele”, składa się z sześciu rozdziałów: 1) „Pojęcie i systemy sprawiedliwości administracyjnej”, 2) „Środki pojednawcze, mające na celu zapobieżenie zaistnieniu sporu administracyjnego”, 3) „Rekurs hierarchiczny”, 4) „Rekurs, czyli apelacja do trybunału administracyjnego niższego do Sygnatury Apostolskiej”, 5) „Rekurs, czyli apelacja do drugiej sekcji Sygnatury Apostolskiej z motywu nielegalności aktu administracyjnego”, 6) „Odpowiedzialność za szkody wynikłe z nielegalnego aktu administracyjnego”. Autor rozpatrzył tutaj regulacje prawne dotyczące kontroli działalności organów władzy administracyjnej w Kościele, podejmowanej z inicjatywy jednostek administrowanych.

Z uwagi na złożoność kościelnego prawa administracyjnego autor zastosował różne metody badawcze: teoretyczno-prawną, teologiczno-prawną, dogmatyczno-prawną, historyczno-prawną, które pozwoliły na precyzyjne omówienie problematyki.

Przedstawiona monografia jest jedynym, całościowym i aktualnym opracowaniem na polskim rynku wydawniczym, które zostało poświęcone prawu administracyjnemu w Kościele. Pierwsza publikacja odnosząca się do tej problematyki: *Administracja w Kościele. Zarys kościelnego prawa administracyjnego*, której autorem jest ks. prof. Józef Krukowski, ukazała się w 1985 r. Jednak omawiana książka została w znaczący sposób poszerzona, uzupełniona i poprawiona w stosunku do poprzedniej. W okresie 28 lat pojawił się nowy materiał źródłowy i nowsze publikacje odnoszące się do prawa administracyjnego w Kościele, które zostały uwzględnione przez autora. Do publikacji dołączony został wykaz literatury polskiej i zagranicznej, z której autor korzystał, a także indeks nazwisk, co ułatwia czytelnikowi zainteresowanemu oma-

wianą tematyką szybkie odnalezienie literatury. Autor przeanalizował normy dotyczące kościelnego prawa administracyjnego, które znajdują w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 roku, a także w innych aktach normatywnych prawa powszechnego, jak i partykularnego, i w uporządkowany sposób opracował.

Na uwagę zasługuje fakt, że w omawianej publikacji zostały wyjaśnione przesłanki teologiczne norm prawa administracyjnego, co pozwala czytelnikowi zrozumieć i właściwie interpretować przepisy kościelnego prawa administracyjnego.

Należy podkreślić, że monografia ks. prof. Józefa Krukowskiego stanowi wartościową pozycję w literaturze kanonistycznej, gdyż jest to jedyne opracowanie w języku polskim, obejmujące całość zagadnień z kościelnego prawa administracyjnego. Z tych też względów z pewnością zainteresuje kanonistów, zarówno tych, którzy zajmują się dydaktyką prawa kanonicznego, jak i tych, którzy zajmują się jego stosowaniem.

Sylwia Tyl

Katedra Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego KUL